

Moniammatillisen yhteistyön muutokset ja kehittämistarpeet lasten ja nuorten auttamisessa

TUIJA LEPPÄKOSKI & MINNA KOIVULUOMA & SAMI PERÄLÄ & EIJA PAAVILAINEN

Tutkimuksen taustaa

Perheiden vaikeudet, kuten työttömyys ja toimeentulovaikeudet, mielenterveys- ja päihdeongelmat, vanhempien väliset konfliktit sekä kaltoinkohtelu ja väkivalta, heijastuvat lasten ja nuorten hyvinvointiin. Lisäksi on havaittu, että elämänhallinnan ongelmat ja hyvinvoinnin vajeet kasautuvat usein samoille nuorille (Heino & al. 2016; Kestilä & al. 2016). Mahdollisimman varhain annettu tuki lapsille, nuorille ja heidän perheilleen ehkäisee ongelmien kasautumista, lasten ja nuorten syrjäytymistä. Painopistettä tuleekin siirtää varhaiseen vaiheeseen palvelujärjestelmää kehitettäessä (Sipilä & Österbacka 2013; Eduskunnan tarkastusvaliokunta 2014; Kestilä & al. 2016). Toiseksi lasten ja nuorten ongelmien moninaisuus vaatii erilaista asiantuntijuutta ja näkökulmien yhteen soittamista. Kokonaisvaltaisen auttamisen ja vastuun puute jättää palvelut asiakkaiden näkökulmasta hajanaisiksi (Salmi & al. 2012).

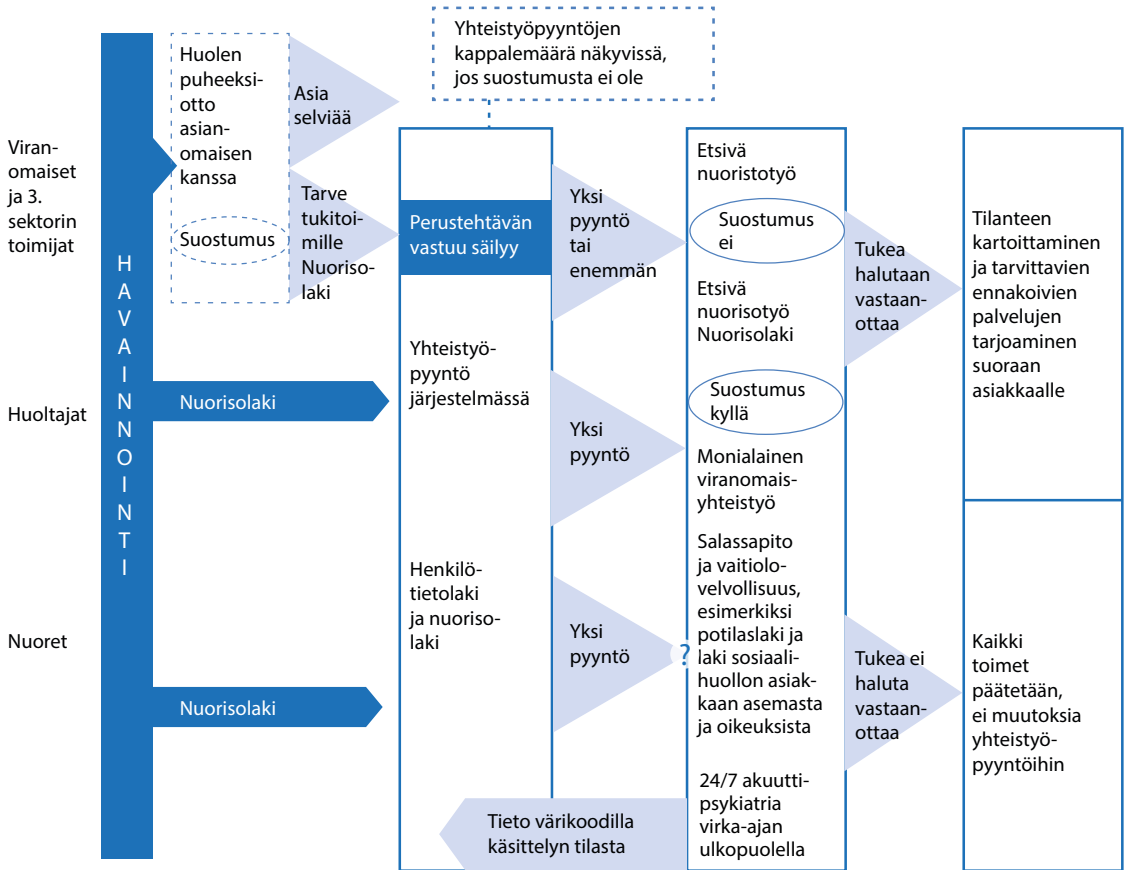
Välittämisen koodi -projektissa on kehitetty vuodesta 2014 lähtien uudenlaista varhaiseen tukeen ja moniammatillisuuteen perustuvaa toimintatapaa vastata lasten ja nuorten haasteellisiin elämäntilanteisiin. Tavoitteena on lapsen ja nuoren elämänhallinnan tukeminen varhaisin tukitoimin ja täten syrjäytymisen ehkäisy. Välittämisen koodi -palvelu on kohdennettu nuorisolain (72/2006) mukaisesti 0–28-vuotiaille lapsille ja nuorille. Palvelun avulla lasten ja nuorten vanhemmat sekä 12–28-vuotiaat nuoret voivat hakea tukea haasteellisiin elämäntilanteisiin välittämällä huolitiedon sähköisesti etsivälle nuorisotyölle. Lisäksi lasten ja nuorten kanssa toimivat viranomaiset ja kolmannen sektorin toimijat voivat orastavan huo-

len kohdatessaan esittää yhteistyöpyynnön etsivälle nuorisotyölle lapsen tai nuoren tukemiseksi. Tuen hakemisen helpottamiseksi käytetään nettipalvelua (www.huolikoodi.fi). Valtakunnallisesti kehitetty nettipalvelu ohjaa yhteistyöpyynnön automaattisesti oikean kunnan etsivälle nuorisotyöntekijälle. Etsivä nuorisotyö kohtaa lapsen, nuoren tai perheen ja auttamisprosessi toteutetaan lapsen tai nuoren itsensä kokemien tarpeiden mukaisesti kokonaisuutena. Auttamisen lähtökohta on myönteinen tunnistaminen. Työtavat ovat asiakkaan tarpeiden mukaiset. Asioita voidaan ratkoa yhdessä esimerkiksi paikallisessa kahviossa tai asioimalla kunnan palvelupisteillä. Nuoren tai huoltajan suostumuksella viranomaiset ja muut tarvittavat toimijat voivat verkostoitua ja tarjota tarvittavat palvelut eri hallinnonaloilta kokonaisvaltaisesti. Haasteet ja huolet voivat liittyä esimerkiksi yksinäisyyteen, arjen hallintaan, perhetilanteeseen tai kiusaamiseen. Välittämisen koodi -palvelun toiminta on esitetty kuviossa 1.

Tämä tutkimusraportti kuvaa projektin aikana moniammatillisessa yhteistyössä tapahtuneita muutoksia ja kehittämistarpeita eri auttajatahojen näkökulmasta.

Moniammatillinen yhteistyön haasteita ja mahdollisuuksia lasten ja nuorten auttamisessa

Moniammatilliseen yhteistyöhön lasten ja nuorten auttamisessa liittyy sekä haasteita että mahdollisuuksia. Tutkimustulosten mukaan moniammatillisen työn haasteet liittyvät eri toimijoiden väliseen heikkoon vuorovaikutukseen ja

Kuvio 1. Välittämisen koodi -palvelun kuvaus (Lähde: Nykytilan kuvaus ja toimintamalliehdotus 2015, 21)

keskinäiseen kommunikointiin (Heimonen 2011; Koskela 2013; Kuuskeri 2013; Alhainen 2014; Kuorilehto 2014), salassapitosäädösten erilaiseen tulkintaan ja tietojen vaihdon ongelmiin (Puustinen-Korhonen 2013; Alhainen 2014), palvelujen yhteensovittamisen ja koordinoinnin puutteeseen (Piispa & al. 2012; Puustinen-Korhonen 2013; Kuorilehto 2014), työntekijöiden vaihtumiseen (Alhainen 2014; Kuorilehto 2014), aikapulaan ja kiireeseen (Heimonen 2011; Koskela 2013; Alhainen 2014).

Vuorovaikutuksen ongelmat saattavat olla seurausta toisten työn huonosta tuntemuksesta tai vaikeudesta hahmottaa kokonaisuutta. Puutteelliset tiedot yhteistyökumppaneiden työstä, erilaiset toimintamallit, ajattelutavat ja kieli voivat johtaa ammatilliseen eriytymiseen, johon liittyy myös yksintyöskentelyn kulttuuri (Kuorilehto 2014). Kari Alhaisen (2014) tutkimuksen mukaan eri alojen asiantuntijat hahmottavat työtään oman alansa vakiintuneiden käsitteellisten jäsen-

nysten ohjaamina. Yhteistyökäytäntöjen puuttuminen vaikeuttaa puolestaan moniammatillisen työn organisointia.

Salassapitosäädökset ja tiedonkulun ongelmat saattavat vaikeuttaa lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Työntekijä- ja henkilövaihdokset lisäävät tietokatkoksia. Tietokatkoja tapahtuu työntekijöiden välillä, suhteissa yhteistyökumppaneihin ja asiakkaisiin. Kiireestä johtuvat päätöksenteon aikaviiveet saattavat puolestaan kärjistää ongelmia, jotka esimerkiksi sosiaalityössä johtuvat liian suuresta asiakasmäärästä (Alhainen 2014). Henkilöstön vaihtuvuuden ja pätevien työntekijöiden puutteen on todettu vaikeuttavan kehittämistyötä ja hyvien käytäntöjen juurtumista lasten ja nuorten asioissa (Heino & al. 2010).

Moniammatillisen yhteistyön tarjoamat mahdollisuudet tutkimuksissa liitetään esimerkiksi eri toimijoiden osaamisen ja/tai asiantuntijuuden jakamiseen ja jaettuun ymmärrykseen ja niiden esille tuomiseen ja hyödyntämiseen sekä yhteis-

ten menettelytapojen ja toimintamallien selkeyttämiseen (Heimonen 2011; Kontio 2013; Koskela 2013; Kuuskeri 2013; Inkilä 2015). Tua Heimonen (2011) näki, että nuorten syrjäytymistä käsittelevissä palavereissa eri ammattikunnilla on tarjottavana toisiaan täydentävää ammatillista asiantuntijatietoa. Mari Kontio (2013) havaitsi, että oppilashuoltoryhmien kokouksissa jaettu ymmärrys asiakkaan ongelmasta keskustelun alussa selkeytti tavoitetta eri toimijoiden kesken, jolloin mahdollisuus onnistua tehtävässä parani. Seija Koskelan (2013) tutkimuksessa säännölliset palaveriajat, avoimuus ja yhteiset projektit ja koulutukset, yhteinen kieli sekä valmiit, toimivat verkostot nousivat opiskelijahuoltohenkilöstön yhteistyötä edistävinä asioina. Carita Kuuskeri (2013) tiivistä avoimuuden sosiaalityöntekijöiden ja koulukuraattoreiden yhteistyötä edistäviksi asioiksi ammattiryhmien yhteiset tapaamiset, molempipuolisen avoimuuden, tuttuuden, ammattillisuuden, kunnioitettavan kohtaamisen, luotettavuuden, yhteiset sopimukset, työnjaon, jaetun vastuun sekä työyhteisön sisäiset toimintamallit.

Auttamisjärjestelmän kehittäminen perheitä ja ammattilaisia työssään tukeväksi edellyttää ammattilaisten keskinäiseen luottamukseen ja perustehtävien tuntemukseen sekä keskinäisiin selkiyttäviin vuoropuheluihin perustuvaa toimintakulttuuria (Heimonen 2011; Pärnä 2012; Koskela 2013). Jaana Inkilän (2015) tutkimustulokset osoittivat, että yhteisen keskustelun ja kokemusten jakamisen kehittäminen moniammatillisen yhteistyön tekemisestä ja yhteistyökumppaneiden toimintatavoista on mahdollista.

Vuoropuheluihin perustuvien toimintakulttuurien juurtuminen käytäntöön on osoittautunut hitaaksi ja vaativaksi prosessiksi. Työntekijöiden motivaation ja halukkuuden ohella juurtuminen haastaa myös palvelujärjestelmän ja ammattilisten asiantuntijoiden johtamisen tavat ja tukirakenteet (Perälä & al. 2012). Katariina Pärnä (2012) näki, että yhteistyön kehittyminen edellyttää asiakaslähteisen yhteistyötarpeen tunnistamista ja siitä viiriävää yhteistyötahtoa. Alhaisen (2014) mukaan asiantuntijoiden ulkokohtaisille arvioille ja järjestelmän joustamattomuudelle perustuva avunanto voi pahimmillaan lisätä ihmisten hätää ja kärjistää työntekijöiden ja asiakkaiden suhteita.

Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lasten ja nuorten kanssa toimivien eri auttajatahojen välillä tapahtuneita muutoksia, yhteistyön hyviä puolia ja mahdollisuuksia sekä kehittämistarpeita heidän itsensä arvioimana. Tavoitteena oli saada lisätietoa Välittämisen koodi -palvelun edelleen kehittämiseksi. Tutkimusongelmat olivat seuraavat:

- 1) Minkälaisia eroja havaittiin tapahtuneen moniammatillisessa yhteistyössä Välittämisen koodi -projektin kuluessa niissä asioissa, jotka
 - a) kuvaavat tutkimukseen osallistuneiden omaa toimintaa moniammatillisessa yhteistyössä
 - b) moniammatillisen yhteistyön toimivuutta ja vuorovaikutusta?
- 2) Millaisia mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita tutkittavat esittivät nykyiselle tavalle tehdä moniammatillista yhteistyötä?
- 3) Millaisia kokemuksia vastaajille oli muodostunut Välittämisen koodi -palvelun käytöstä ja miten esimiehet olivat käyttöönottoa tukeneet?

Tutkimusaineisto ja menetelmät

Tutkimusaineisto kerättiin ja analysoitiin määrällisin ja laadullisin menetelmin. Tutkimuksessa käytettiin *mixed methods* -lähestymistapaa, jossa yhdistettiin henkilöstökyselyn suljetut ja avoimet vastaukset sekä määrälliset ja laadulliset analyysitavat. Tällä tavoin moninäkökulmaisesta tutkittavasta kohteesta saatiin mahdollisimman kattava kuva ja syvennettiin saatua tietoa (Ronkainen & al. 2013).

Taustatietojen (mm. ikä, työpaikka, nykyisessä työpaikassa toimimisaika, esimiestehtävissä toimiminen) ohella (taulukko 1) vastaajilta tiedusteltiin heidän mielipiteitään omasta toiminnasta moniammatillisessa yhteistyössä (12 väittämää), työryhmän toimivuudesta ja vuorovaikutuksesta (12 väittämää) (taulukko 2). Moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä hyviä puolia, mahdollisuuksia ja haasteita ja kehittämistarpeita tiedusteltiin kolmella avoimella kysymyksellä a) lapsen, nuoren ja perheen, b) työntekijän ja c) viranomaistoiminnan näkökulmista. Välittämisen koodin käyttöönoton onnistumisen astetta pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–10, ja vastaajia pyydettiin perustelemaan antamansa arvosana. Taustatieto- ja mielipidekysymykset olivat monivalintakysymyksiä. Moniva-

lintakysymykset oli laadittu 6-portaisiksi Likert-asteikollisiksi väittämiksi. Joukossa oli myös kaksi valmiiksi luokiteltua kysymystä, joista toinen käsitteli yhteistyömuotoja ja toinen moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä ongelmia. Monivalintakysymyksiin oli asetettu vastauspakko, koska niiden ajateltiin olevan sellaisia, joihin vastaajilla oli mielipide tai kokemukseen perustuvaa tietoa. Kyselylomakkeen avoimiin kysymyksiin vastaaminen oli vapaaehtoista. Kesän 2014 aikana suoritettiin testikysely (N = 27). Tämän pohjalta kyselylomakkeeseen ei tehty muutoksia.

Ensimmäisen vaiheen kysely toteutettiin loppuvuodesta 2014 ja uusintakysely huhtikuussa 2016. Muistutus lähetettiin kaksi kertaa. Vuoden 2016 kyselylomake oli muutoin sama kuin ensimmäisen vaiheen kyselyssä paitsi, että lomakkeen loppuun oli lisätty Välittämisen koodi -palvelun käyttöönoton onnistumista tiedusteleva kysymys ja toiseksi, miten esimiehet olivat tukeneet henkilökuntaansa Välittämisen koodi -palvelun käyttöönotossa. Kyselylomake lähetettiin sähköisesti yhteisjakeluna tietohallintoyksikön toimesta.

Kyselytutkimuksen kohderyhmän muodostivat kaupungin sosiaali-, sivistys- ja terveyskeskuksen, sairaanhoitopiirin neljän toimintayksikön ja poliisin työntekijät Etelä-Pohjanmaalla (N = n. 3 000). Vastauksia palautui ensimmäisellä kyselykerralla yhteensä 313 ja toisella kyselykerralla 222. Kaikki palautetut vastaukset hyväksyttiin mukaan tutkimukseen. Lisäksi tutkimusaineistoina toimivat hankkeen aikana syntynyt muu kirjallinen materiaali ja tutkimustieto, joihin henkilöstön vastauksia peilattiin.

Tutkimuslupa kyselyn suorittamiseen saatiin kohdeorganisaatioiden esimiehiltä. Koko tutkimushankkeelle haettiin myös Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin eettisen toimikunnan lausunto (R1408H), jota edellytettiin erityisesti nuorten mukanaolon takia. Lasten ja nuorten auttamiskokemukset kuvataan toisaalla. Kyselyn ja haastattelun saatekirjeessä kerrottiin, että kyselyssä kerättyä tietoa ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti ja tulokset käsitellään ja raportoidaan anonymisti. Tutkimustiedot arkistoidaan tutkimuksen päätyttyä Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon.

Tutkimusaineistojen analyysi

Kyselylomakkeella kerätty aineisto analysoitiin SPSS-ohjelmalla (IBM Statistics, versio 22). Analyysissa käytettiin kuvailevan tilastotieteen menetelmiä. Tutkimusaineiston tiivistämiseen ja kuvailuun käytettiin frekvenssejä, keski- ja hajontalukuja, prosenttilukuja ja ristiintaulukoiteja. Havaintojen lukumäärää tiivistettiin yhdistämällä muuttujien luokat (ehdottomasti eri mieltä, eri mieltä, vähän eri mieltä, vähän samaa mieltä, samaa mieltä, ehdottomasti samaa mieltä) kahteen luokkaan: samaa mieltä ja eri mieltä. Ristiintaulukoineilla tutkittiin muuttujien jakautumista ja niiden välisiä riippuvuuksia. Tilastollisessa päättelyssä oleellista ovat testitulokset ja niihin liittyvät luotettavuusluvut (testisuureet, p-arvot) (Metsämuuronen 2009, 81). Mielipide-erojen merkitsevyyttä tarkasteltiin "khi-toiseen (χ^2) neliötestillä". Tilastollisen merkitsevyyden osoittamiseksi käytettiin arvoa $p < 0,05$. Henkilöstökyselyn avoimet vastaukset moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksista ja kehittämistarpeista analysoitiin kvantitatiivisella sisällön erittelyllä. Tämä tarkoitti edellä mainittujen seikkojen tiivistämistä ja esittämistä määrällisessä muodossa. Tulokset esitetään tutkimusongelmien mukaisessa järjestyksessä siten, että kvantitatiivisia tutkimustuloksia rikastetaan henkilökunnan kyselyn avoimista vastauksista saadun luokittelun mukaisilla tuloksilla.

Tutkimustulokset

Vastaajien taustatiedot

Vastaajien taustatiedoissa ei ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia kyselykertojen välillä. Kumpainakin tutkimusvuonna noin puolet vastaajista oli enintään 45-vuotiaita. Tutkimukseen osallistujista noin kolme viidesosaa oli toiminut nykyisessä työpaikassa enintään 10 vuotta. Vuonna 2016 Seinäjoen kaupungin sivistyskeskuksen työntekijät kattoivat vastaajista lähes kolme neljäsosaa ja heitä osallistui tutkimukseen kuusi prosenttia enemmän kuin vuonna 2014. Muiden toimipaikkojen vastaajien osuus oli puolestaan pudonnut edellisestä kyselystä 19 prosenttia. Myös esimiehiä osallistui vuoden 2016 kyselyyn prosentuaalisesti vähemmän (taulukko 1).

Vuonna 2016 kyselyssä vastaajista lähes kolme viidesosaa raportoi tekevänsä yhteistyötä enintään kolmen tahon kanssa lasta tai nuorta koskevis-

sa asioissa, vuonna 2014 heistä hieman yli puolet. Kumpanakin tutkimusvuonna kolme viidesosaa vastaajista ilmoitti käyttävänsä enintään kolmea yhteistyömuotoa. Annetuista vastausvaihtoehdoista ei-kasvokkain tapahtuvat yhteistyömuodot, puhelinkeskustelut tai sähköposti, kattoivat runsas kaksi viidesosaa maininnoista. Lisäksi kumpanakin tutkimusvuonna noin kaksi kolmasosaa ilmoitti käyttävänsä aikaa kuukaudessa enintään kaksi tuntia yhteistyöpalaveriin, joissa käsitellään lapsen tai nuoren asioita ja joissa on läsnä yksi tai useampi yhteistyötaho (taulukko 1).

Oma toiminta moniammatillisessa yhteistyössä
Neljännes vastaajista koki vuonna 2016 edelleen, että he tuntevat huonosti yhteistyökumppanien roolin ja vastuun lapsen tai nuoren auttamistilanteissa. Edelleen kolmannes kyselyyn vastanneista ilmoitti tuntevansa huonosti lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskevan lainsäädännön, kansalliset ohjeet ja suositukset. Vaikka edelleen lähes kolmannes vastaajista koki tuntevansa huonosti muiden auttajatahojen työn sisällön, niin vastaajat kokivat tuntevansa kuitenkin sen paremmin kuin vuonna 2014 ($p < 0,025$). Samoin yhteistyökumppaneiden lähestyminen koettiin uusintakyselyssä helpompana ($p < 0,049$). Vaikka edelleen pieni osa (14 %) vastaajista koki itsensä passiiviseksi yhteistyökysymyksissä, niin lähes kaikki vastaajat näkivät uusien ammatillisten toimintatapojen etsimisen tärkeänä osana omaa työtä (taulukko 2).

Edelleen, mitä enemmän vastaajat ilmoittivat yhteistyötahoja olevan, sitä tärkeämmäksi he näkivät uusien ammatillisten toimintatapojen etsimisen osana omaa työtään ($p < 0,001$), oman aktiivisuutensa yhteistyökysymyksissä ($p < 0,000$) sekä tasavertaisuutensa ($p < 0,001$) lapsen ja nuoren asioita käsiteltäessä (taulukko 3).

Yhteistyön toimivuus ja vuorovaikutus

Kolmannes vastaajista oli edelleen sitä mieltä, että yhteiset palaverit lapsen tai nuoren asioita käsiteltäessä ovat kiireellisiä ja tiedonkulun käytännöt ovat yhteisesti sopimatta. Edelleen, vajaa kolme neljäsosaa vastaajista ilmoitti tietävänsä liian vähän toistensa toiminnasta lasten tai nuorten auttamistilanteissa (taulukko 2). Mitä vähemmän vastaajat ilmoittivat yhteistyötahoja olevan ($p < 0,002$) ja mitä vähemmän yhteistä palaveriaikaa käytettiin lasten ja nuorten asioiden käsittelyyn ($p < 0,006$), sitä vähemmän he myös tunsivat tie-

Taulukko 1. Vastaajien taustatietojen vertailu vuosina 2014 ja 2016

Luokka	Vuosi 2014 n = 313 n (%)	Vuosi 2016 n = 222 n (%)
Ikä		
Enintään 45-vuotiaat	148 (47)	114 (51)
Vähintään 46-vuotiaat	164 (53)	108 (49)
Yhteensä	313 (100)	222 (100)
Työpaikka		
Seinäjoen kaupunki / sivistyskeskus	207 (66)	159 (72)
Kaikki muut toimipaikat	106 (44)	63 (28)
Yhteensä	313 (100)	222 (100)
Nykyisessä työpaikassa toimimisaika		
Enintään 10 vuotta	188 (60)	139 (63)
Vähintään 11 vuotta	125 (40)	83 (37)
Yhteensä	313 (100)	222 (100)
Esimiestehtävissä		
Kyllä	63 (20)	24 (11)
Ei	250 (80)	198 (89)
Yhteensä	313 (100)	222 (100)
Yhteistyötahojen lukumäärä		
Enintään kolme yhteistyötahoa	165 (53)	129 (58)
Vähintään neljä yhteistyötahoa	148 (47)	93 (42)
Yhteensä	313 (100)	222 (100)
Palaveriaika kuukaudessa		
Enintään kaksi tuntia	213 (68)	146 (66)
Vähintään kolme tuntia	100 (32)	76 (34)
Yhteensä	313 (100)	222 (100)
Yhteistyömuotojen lukumäärä		
Enintään kolme	178 (57)	134 (60)
Vähintään neljä	135 (43)	88 (40)
Yhteensä	313 (100)	222 (100)

tävänsä muiden auttajatahojen toiminnasta auttamistilanteissa (taulukko 3).

Edelleen noin kaksi viidesosaa koki, että salaspitosäädökset ovat este lasten ja nuorten asioita käsiteltäessä, ja hieman alle puolet heistä, että tiedonkulussa on parannettavaa. Kuitenkin vuoden 2016 kyselyn mukaan vastaajat kokivat, että yh-

Taulukko 2. Omaa toimintaa, työryhmän toimivuutta ja vuorovaikutusta moniammatillisessa yhteistyössä kuvaavat asiat vuosina 2014 ja 2016 ja niissä tapahtuneet muutokset

	2014 N = 313 n (%)	2016 N = 222 n (%)	p-arvo
OMA TOIMINTA MONIAMMATILISESSA YHTEISTYÖSSÄ			
Minun on helppo lähestyä yhteistyökumppaneita			
Eri mieltä	39 (13)	16 (7)	
Samaa mieltä	274 (87)	206 (93)	p<0,049
Tunnen, että yhteistyökumppanit luottavat minuun			
Eri mieltä	24 (8)	14 (6)	
Samaa mieltä	289 (92)	208 (94)	
Minun on helppo tuoda oman näkemykseni yhteisiin palavereihin			
Eri mieltä	20 (6)	12 (5)	
Samaa mieltä	293 (94)	210 (95)	
Tuon esiin työhöni liittyviä huolia yhteisissä palavereissa			
Eri mieltä	25 (8)	15 (7)	
Samaa mieltä	288 (92)	207 (93)	
En epäroï pyytää tarvittaessa apua yhteistyökumppaneiltani			
Eri mieltä	17 (5)	7 (3)	
Samaa mieltä	296 (95)	215 (97)	
Uusien ammatillisten toimintatapojen etsiminen on tärkeä osa työtäni			
Eri mieltä	37 (12)	22 (10)	
Samaa mieltä	276 (88)	200 (90)	
Tunnen hyvin muiden auttajatahojen roolin lapsen/nuoren auttamisessa			
Eri mieltä	79 (25)	55 (25)	
Samaa mieltä	234 (75)	167 (75)	
Olen aktiivinen yhteistyökysymyksissä			
Eri mieltä	43 (14)	31 (14)	
Samaa mieltä	270 (86)	191 (86)	
Tunnen itseni tasavertaiseksi yhteistyökumppaniksi lapsen /nuoren asioita käsiteltäessä			
Eri mieltä	64 (20)	249 (80)	
Samaa mieltä	35 (16)	187 (84)	
Tunnen hyvin muiden auttajatahojen vastuut lapsen/nuoren asioita käsiteltäessä			
Eri mieltä	96 (31)	58 (26)	
Samaa mieltä	217 (69)	164 (74)	
Tunnen hyvin muiden auttajatahojen työn sisällön lapsen / nuoren asioita käsiteltäessä			
Eri mieltä	121 (39)	65 (29)	
Samaa mieltä	192 (61)	157 (71)	p< 0,025
Tunnen hyvin lasten/nuorten ja perhepalveluja koskevan lainsäädännön, kansalliset ohjeet ja suositukset			
Eri mieltä	115 (37)	73 (33)	
Samaa mieltä	198 (63)	149 (67)	

	2014 N = 313 n (%)	2016 N = 222 n (%)	p-arvo
TYÖRYHMÄN TOIMIVUUS JA VUOROVAIKUTUS MONIAMMATILISESSA YHTEISTYÖSSÄ:			
Yhteiset palaverimme lapsen/nuoren asioita käsiteltäessä ovat kiireettömiä			
Eri mieltä	117 (37)	67 (30)	
Samaa mieltä	196 (63)	155 (70)	
Yhteisen ymmärryksen löytämiseksi palavereissamme kokeillaan erilaisia tapoja puhua ja kuunnella			
Eri mieltä	138 (44)	79 (36)	p<0,048
Samaa mieltä	175 (56)	143 (64)	
Yhteisissä palavereissa kiinnitän huomiota omaan tapani puhua ja kuunnella			
Eri mieltä	31 (10)	24 (11)	
Samaa mieltä	282 (90)	198 (89)	
Koen, että yhteistyökumppanit vastaavat minulle asiallisesti kun kysyn jotakin yhteiseen asiaamme liittyvää			
Eri mieltä	24 (8)	16 (7)	
Samaa mieltä	289 (92)	206 (93)	
Yhteisissä palavereissa teemme riittävästi tarkentavia kysymyksiä ellemmme ymmärrä toistemme puheita			
Eri mieltä	36 (12)	24 (11)	
Samaa mieltä	277 (88)	198 (89)	
Tiedonkulkua koskevat käytännöt on yhteisesti sovittu yhteistyökumppaniverkostossa			
Eri mieltä	108 (35)	71 (32)	
Samaa mieltä	205 (65)	151 (68)	
Yhteisissä palavereissa käyty keskustelu auttaa minua ymmärtämään auttamisprosessia kokonaisuutena			
Eri mieltä	23 (7)	19 (9)	
Samaa mieltä	290 (93)	203 (91)	
Koen, että yhteistyökumppanit ymmärtävät toistensa puhetta			
Eri mieltä	50 (16)	33 (15)	
Samaa mieltä	263 (84)	189 (85)	
Meillä on hyvä keskinäinen luottamus käsiteltäessä lapsen/nuoren asioita			
Eri mieltä	21 (7)	20 (9)	
Samaa mieltä	292 (93)	202 (91)	
Salassapitosäädökset eivät ole este lapsen/nuoren asioita käsiteltäessä			
Eri mieltä	140 (45)	84 (38)	
Samaa mieltä	173 (55)	138 (62)	
Tiedän liian vähän siitä, miten muut auttajatahot toimivat auttamistilanteissa lapsen/nuoren kanssa			
Eri mieltä	82 (26)	59 (27)	
Samaa mieltä	231 (74)	163 (73)	
Tiedonkulku yhteistyökumppaneiden välillä toimii hyvin			
Eri mieltä	143 (46)	99 (45)	
Samaa mieltä	170 (54)	123 (55)	

teisen ymmärryksen löytämiseksi palavereissa koekiltiin enemmän uudenlaisia tapoja keskustella ja kuunnella yhteistyökumppaneita ($p < 0,048$) (taulukko 2). Annetuista vastausvaihtoehdoista aikapula, kiire ja liian vähäinen ajankäyttö käsiteltäville asioille, nousivat vajaan neljänneksen vastaajista mielestä moniammatillisen työn haasteellisimpana asiana tai ilmiönä kumpanakin tutkimusvuonna. Vajaa kuudesosa vastaajista koki edelleen erilaiset toimintatavat ja -mallit tai erilaiset toimintakulttuurit, epäselvän työnjaon tai yhteistyön suunnittelemattomuuden sekä työntekijöiden vaihtuvuuden haasteellisimpana asiana tai ilmiönä. Kumpanakin tutkimusvuonna kymmenesosa vastaajista koki tiedotuksen puutteen haasteellisimpana asiana moniammatillisessa yhteistyössä.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan lasten ja nuorten asioissa tehtävää yhteistyötä jokaisen yhteistyötahon kanssa erikseen. Kumpanakin tutkimusvuonna noin kaksi viidesosaa vastaajista piti yhteistyötä erittäin tai melko hyvänä. Lähes saman verran vastaajista ilmoitti, ettei tee lainkaan yhteistyötä kyseisen tahon kanssa. Vastaajista 15 prosenttia antoi neutraalin vastauksen ja kuusi prosenttia piti yhteistyötä erittäin tai melko huonona.

Moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita

Vastaajia pyydettiin kertomaan muutamain sanoin, millaisia mahdollisuuksia tai hyviä puolia ja kehittämistarpeita he näkevät nykyisessä tavassa tehdä moniammatillista yhteistyötä asiakkaan, työntekijän ja viranomaistahon näkökulmista. Analyysin kohteena oli vuoden 2016 aineisto ($N = 222$). Seuraavassa esitetään vastauksista nousseet keskeisimmät asiakokonaisuudet.

Hyviä puolia asiakkaan näkökulmasta esitettiin 109 vastauslomakkeessa (49 %). Enemmistö maininnoista, noin joka neljännessä lomakkeessa, kohdistui yhteisiin tavoitteisiin ja päämäärin lapsen, nuoren ja perheen auttamiseksi. Erään sosionomin mukaan ”kun eri tahot toimivat yhdessä, ei auttaminen ole pirstaloitunutta eikä asiakasta luukuteta paikasta toiseen”. Noin joka viidennessä lomakkeessa nousi asioita, jotka viittaavat monialaisen asiantuntijuuden ja osaamisen hyödyntämiseen. Erään luokanopettajan mukaan ”asioita käsitellään monesta eri näkökulmasta. Jokainen ammattiryhmä tuo oman näkemyksensä asioihin, joka auttaa asioiden eteenpäin viemisessä”. Noin joka kahdeksannessa lomakkeessa nostettiin

Taulukko 3. Taustamuuttujien yhteistyötahojen lukumäärä ja palaveriaika kuukaudessa yhteys suhteessa omaa toimintaa moniammatillisessa yhteistyössä, työryhmän toimivuutta ja vuorovaikutusta kuvaaviin asioihin vuosina 2014 ja 2016

	2014, n = 313		2016, n = 222		2014, n = 313		2016, n = 222	
	n (%)		n (%)		n (%)		n (%)	
	Yhteistyötahojen lukumäärä				Palaveriaika kuukaudessa			
	≤ 3	≥ 4	≤ 3	≥ 4	≤ 2 h	≥ 3h	≤ 2 h	≥ 3h
Uusien ammatillisten toimintatapojen etsiminen on tärkeä osa työtäni								
Eri mieltä	29 (18)	8 (5)	20 (15)	2 (2)				
Samaa mieltä	136 (82)	140 (95)	109 (85)	91 (98)				
		p<0,001		p<0,001				
Olen aktiivinen yhteistyökysymyksissä								
Eri mieltä	29 (18)	14 (10)	27 (21)	4 (4)				
Samaa mieltä	136 (82)	134 (90)	102 (79)	89 (96)				
		p<0,037		p<0,000				
Tunnen itseni tasavertaiseksi yhteistyökumppaniksi lapsen /nuoren asioita käsiteltäessä								
Eri mieltä	44 (27)	20 (14)	29 (23)	6 (7)				
Samaa mieltä	121(73)	128 (86)	100 (77)	87(93)				
		p<0,004		p<0,001				
Tiedän liian vähän siitä, miten muut auttajatahot toimivat auttamistilanteissa lapsen / nuoren kanssa								
Eri mieltä	35 (21)	47 (32)	24 (19)	35 (38)	45 (21)	37 (37)	26 (20)	33 (37)
Samaa mieltä	130 (79)	101 (68)	105 (81)	58 (62)	168 (79)	63 (63)	106 (80)	57 (63)
		p<0,034		p<0,002		p<0,003		p<0,006

esiin varhainen puuttuminen tai nopea puuttuminen lapsen ja nuoren asioihin. Erään lastenhoitajan mielestä ”asiat etenevät nopeammin ja lapsi saa ajoissa apua eivätkä ongelmat ehdi kasautua”. Samoin noin joka kahdeksannessa lomakkeessa sellaiset ilmaisut kuin ”perheen ja lapsen näkökulmat otetaan huomioon”, ”asiakkaan kuuleminen tai lapsen osallisuus palaverissa” kertoivat lapsen, nuoren ja perheen osallistumisen tärkeydestä heidän asioitaan koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi noin kymmenesosa perusteluista liittyi asioihin, joita aikaisemman tutkimustiedon (mm. Koskela 2013; Kuuskeri 2013) pohjalta voidaan pitää moniammatillista yhteistyötä edistävinä asioina. Näitä olivat luottamuksellisuus, tutut kasvot / tutuus, mielipiteiden arvostaminen ja se, että ”kokoonnutaan säännöllisesti, yhteistoimintaa kehitetään päämäärätietoisesti ja halu tehdä yhteistyötä” (terveydenhoitaja).

Kehittämistarpeita asiakkaan näkökulmasta nostettiin esiin 91 lomakkeessa (41 %). Runsaassa neljänneksessä lomakkeista nostettiin tiedonkulun parantaminen eri toimijoiden välillä. Saman verran esiintyi perusteluja, joissa toivottiin yhteisiä toimintatapoja, tavoitteita ja enemmän yhteistyötä eri toimijoiden välillä, sillä ”valitettavan usein asiakas joutuu eri paikoissa kertomaan samat asiat uudestaan ja uudestaan” (etsivä nuorisotyöntekijä). Joka kymmenennessä lomakkeessa toivottiin aikaresurssia lisää lapsen ja nuoren asioiden käsittelyyn. Myös dialogisuutta ja refleksiivisyyttä toivottiin lisää, samoin eri organisaatiotahojen vanhojen käytäntöjen kyseenalaistamista ja työn kehittämistä asiakkaan näkökulmasta.

Moniammatillisen työn tarjoamia hyviä puolia tai mahdollisuuksia työntekijän näkökulmasta esitettiin 107 lomakkeessa (48 %). Joka neljännessä vastauslomakkeessa nousivat saatu tuki ja apu omaan työhön. Erään lähihoitajan mielestä ”asioita ei tarvitse miettiä yksin vaan on muitakin joiden kanssa keskustella asiasta ja miettiä eri vaihtoehtoja”. Lähes saman verran oli mainintoja, jotka liittyivät asioiden monialaiseen tarkasteluun ja laaja-alaiseen tietoon asiakkaan tilanteen arvioinnin tueksi. Lisäksi tiedon kulun parantaminen esitettiin moniammatillisen työn hyvänä puolena joka kymmenennessä lomakkeessa.

Kehittämistarpeita esitettiin 95 lomakkeessa (43 %). Vajaasta kolmanneksesta lomakkeista löytyi mainintoja, jotka liittyivät ajankäytön haasteisiin tai työntekijöiden vaihtuvuuteen tai vajeeseen. Eräs puheterapeutti näki, että ”liian

vähän aikaa jää yhteistyön tekemiseen ja asioiden valmisteluun. Työtä on enemmän kuin ehtii tehdä”. Saman verran oli myös tiedonkulun parantamiseen liittyviä mainintoja. Erään lehtorin mukaan ”salassapitovelvollisuus vaikeuttaa meidän työtämme, koska meillä ei ole tietoa opiskelijoiden ongelmista, lukihäiriöitä lukuun ottamatta. Jos opiskelija ei meille itse kerro asioista, meillä ei ole mitään tietoa hänen ongelmistaan, olivat ne minkälaisia tahansa ja vaikka niillä olisi vaikutusta muihin opiskelijoihin, heidän turvallisuuteensa tai oppimiseen”. Noin joka neljäs lomake sisälsi yhteistyön parantamiseen liittyvän ilmaisun. Päiväkodin opettajan mielestä ”työskentely on melko lokeroitunutta, jokainen hoitaa oman osansa toisistaan tietämättä. Esim. päivähoitossa tiedetään hyvin vähän sosiaalityön tavoitteista perheissä. Sivustyskeskuksen sisällä yhteistyö päiväkoti/koulu on hyvin vähäistä”. Myös moniammatillista yhteistyötä edistäviä ilmaisuja, kuten toisen arvostaminen ja kunnioittaminen, sitoutuneisuus, luottavuus ja tasavertaisuus, nousi joka kahdeksannesta lomakkeesta.

Hyviä puolia viranomaistoiminnan näkökulmasta esitettiin 59 lomakkeessa (27 %). Joka kolmannessa lomakkeessa viitattiin yhteistyön parantumiseen tai lisääntymiseen ja avun saannin nopeutumiseen, ja lähes joka viidennessä lomakkeessa viitattiin tiedon määrän lisääntymiseen tai monipuolistumiseen lasta ja nuorta koskevia päätöksiä tehtäessä. Myös kustannustehokkuuden parantaminen ja päällekkäisen työn vähentyminen nostettiin esiin. Erään osastonhoitajan mielestä hyviä puolia viranomaistoiminnan näkökulmasta on se, että ”saataisiin apu sitä tarvitsevalle mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ei tulisi syrjäytyneitä eikä [koulu]pudokkaita, mitkä ovat hyvin kalliita myöhemmin korjata. Työntekijän huoli asiakkaasta jakautuu ’laajemmille hartioille’”. Leveämmillä hartioilla työntekijä tarkoitti sitä, että huolta asiakkaasta kantaa useampi taho. Paitsi että saadaan laaja-alaista tietoa asiakkaasta, erään psykologin mielestä myös ”prosessi on jämäkämpi/lyhyempi samanaikaistoimijuuden vuoksi”.

Kehittämistarpeet joka neljännessä lomakkeessa liittyivät yhteistyön (yhteisistä työkäytänteistä sopiminen, suunnitelmallisuus ja vastuunjako) sekä tiedonkulun parantamiseen. Lähes joka kuudennessä lomakkeessa nykyistä toimintatapaa pidettiin hitaana tai byrokraattisena. Saman verran

lomakkeissa oli aika- ja henkilöstöpulaan liittyviä mainintoja. Muutaman vastaajan mielestä valta- taistelut, kokouksiin osallistumattomuus ja sooloi lu häiritsivät moniammatillista yhteistyötä.

Vastaajien kokemukset Välittämisen koodi -palvelun käytöstä ja esimiehen tuesta

Vuoden 2016 kyselyyn osallistuneista runsas kaksi viidesosaa oli saanut tietoa Välittämisen koodi -palvelusta ja runsas puolet ei. Tutkimushetkellä alle kymmenesosa vastaajista (n = 19) oli rekisteröitynyt palvelun käyttäjiksi. Ainoastaan kuusi henkilöä kaikista vastaajista (3 %) oli käyttänyt palvelua. Heistä kolme oli tehnyt yhteistyöpyynnön nettipalvelun (www.huolikoodi.fi) kautta. Tämän jälkeen etsivä nuorisotyö oli ollut pyynnön tekijään yhteydessä ja yhteistyö lapsen tai nuoren tukemiseksi käynnistyi.

Kyselyyn osallistuneita pyydettiin arvioimaan Välittämisen koodi -palvelun onnistumista asteikolla (1–10) sekä perustelemaan vastauksensa. Keskiarvoksi saatiin 5,5 (minimi yksi ja maksimi 10). Vastaajista 91 henkilöä perusteli antamansa arvosanan. Erään opettajan mielestä ”konsepti on selkeä – ei ole vain ollut tilanteita, että olisi tarvinnut sitä työssäni” (10). Poliisin mukaan ”markkinointi on onnistunutta, mutta siitä huolimatta huolestuneita on ollut vähän” (8). Sairaanhoidaja ajatteli, että ”tälle alueelle [erikoissairaanhoido] palvelu on soveltumaton, koska eri sektoreilla toimivat yhteistyötahot tuntevat toisensa hyvin ja kynnys olla yhteydessä on matala” (1). Sosiaalityöntekijä kirjoitti saaneensa paljon tietoa Välittämisen koodista, mutta ”omassa työssä se ei ole olennaisin työkalu. Näkisin kolmannen sektorin, nuorten ja vanhempien eniten hyötyvän välittämisen koodista” (6). Enemmän kuin joka toisessa vastauksessa viitattiin vastaajan tiedon puutteen koskien palvelua, ja tämän vuoksi vastaaja ei kyennyt sitä arvioimaan.

Uusintakyselyssä esimiesasemassa toimivia pyydettiin kertomaan, miten he olivat tukeneet henkilökuntaansa Välittämisen koodi -palvelun käyttöönotossa. Tukimuotoina mainittiin tiedottaminen, infotilaisuudet ja perehdyttäminen esimerkiksi osastotunneilla, tieto projektiin käytettävien työtuntien ilmoittamisesta sekä postin jakaminen henkilökunnalle. Kolme esimiestä ei ollut tukenut mitenkään. Yksi ei sanonut syytä, toinen mainitsi

tiedon puutteen ja kolmas, että asia ei kuulu tehtävänkuvaan, koska työyhteisössä oli nimetty toinen henkilö tähän tehtävään. Eräs esimies kertoi jakaneensa tiedotteita ja esitteitä ja muistuttanut mahdollisuudesta, mutta totesi, että ”koulun oma oppilastyö palvelee hyvin”.

Tutkimuksen luotettavuus

Määrällisessä tutkimuksessa luotettavuuden kannalta on oleellista, että mittari on validi ja reliabeli. Kyselylomake laadittiin aikaisemman tutkimustiedon pohjalta. Kyselylomakkeen toimivuus testattiin kesällä 2014 ennen käyttöönottoa. Sekä ensimmäisessä että seurantakyselyssä vastausprosentit (10 ja 7) jäivät erittäin alhaisiksi koko perusjoukkoon nähden. Siten tiedonkeruuseen jää aukkoja ja sitä myöten myös epävarmuustekijöitä (Vehkalahti 2008, 43). Alhaiset vastausprosentit heikentävät edellytyksiä yleistää tuloksia suhteessa perusjoukkoon ja rajaa päätelmien tekemistä. Lisäksi sivistyskeskuksen työntekijät olivat ylläditettuina kumpanakin tutkimusvuonna. Toisaalta on huomioitava, että kaikki kyselylomakkeen saaneet työntekijät eivät ole välittömästi tekemisissä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kanssa eivätkä siten katsooneet edes aiheelliseksi vastata kyselyyn. Kuinka paljon näitä henkilöitä vastaajajoukossa oli, on mahdotonta arvioida. Seurantakyselyssä vastaajien mielipiteissä oli tapahtunut muutosta myönteiseen suuntaan, vaikka tilastolliset erot saattavat johtua sattumasta. Laadullinen aineisto kuitenkin tuki määrällisiä tuloksia, mikä asia lisää tutkimuksen luotettavuutta (Ronkainen & al. 2013).

Tulosten tarkastelu ja yhteenvedo

Testikyselyn ja ensimmäisen kyselyn tulokset vuonna 2014 sekä työryhmissä toimintamallityökentelyn aikana noussut keskustelu osoittivat eri organisaatioiden toimijoiden tekevän monenlaisia yhteistyötä ja sen, että yhteistyöverkostoja oli jo olemassa ennen Välittämisen koodi -palvelua. Testikyselyn mukaan yhteistyön haasteina koettiin epätietoisuus auttajatahojen rooleista, vastuusta ja työn sisällöstä. Haasteina mainittiin myös tiedonkulku yhteistyökumppaneiden välillä, työntekijöiden vaihtuvuus ja kiire. Salassapitosäädöksiä pidettiin osittain asioiden käsittelyn esteenä. Tes-

tikyselyn tuloksista esiin nousseet kehittämistarpeet liittyivät yhteistyön selkeyttämiseen, tiedotukseen ja ajankäyttöön. Uusien toimintatapojen etsiminen koettiin tärkeänä (Nykytilan kuvaus ja toimintamalliehdotus, 2015). Saadut testikyselyn tulokset eri auttajatahojen välisistä haasteista olivat yhdensuuntaiset monien aikaisempien (mm. Puustinen-Korhonen 2013; Koskela 2013; Alhainen 2014) tutkimustulosten kanssa.

Verrattaessa vuosien 2014 ja 2016 tutkimustuloksia keskenään voidaan todeta, että projektin kuluessa vastaajien mielipiteissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia kyselykertojen välillä. Merkittäviä muutoksia tapahtui siinä, että vastaajat ilmoittivat tuntevansa paremmin muiden auttajatahojen työn sisällön, heidän oli omasta mielestään helpompaa lähestyä yhteistyökumppaneita, ja yhteisen ymmärryksen löytämiseksi palavereissa kokeiltiin enemmän uusia tapoja kuunnella ja puhua. Tämänkaltaiseen tutkimustulokseen lienee vaikuttanut se, että asiakaslähtöisen kehittämistyön takaamiseksi perustettiin yhdeksän eri hallintoalojen ammattilaisista koostuvaa työryhmää, jotka kehittävät palvelukokonaisuutta. Kehittämistyön kautta yhteistyökumppaneiden toiminta tuli tutummaksi, kun yhteisiä käytänteitä käsiteltiin ja kehitettiin. Tätä kautta saatiin myös tukea ja apua omaan työhön, mitä korostettiin moniammatillisen yhteistyön tarjoamana hyvänä puolena ja mahdollisuutena.

Hieman alle puolet vastaajista koki vuonna 2016 edelleen, että tiedonkulussa on puutteita. Projektin alun selvityksessä ilmenneiden tiedonvälittämisen haasteisiin, yksisuuntainen tiedonkulku, henkilösidonaisuus, ammattilaisten tavoitettavuus, vaikuttaa oleellisesti lainsäädäntö ja sen tulkintaeroavaisuudet (Nykytilan kuvaus ja toimintamalliehdotus, 2015). Vuoden 2016 kyselyssä kaksi viidesosaa piti edelleen salassapitosäädöksiä esteinä ammattilaisten keskinäiselle tiedonkululle. Tiedonkulku nousi haasteena ja/tai kehittämistarpeena myös avovastauksista sekä asiakkaan, työntekijän että viranomaisnäkökulmista. Salassapitosäädökset ja mahdolliset tulkintaeroavaisuudet vaikuttavat moniammatillisen yhteistyön tekemisen ja palvelujen yhteensovittamiseen (mm. Puustinen-Korhonen 2013; Alhainen 2014). Vaikuttaa edelleen siltä, että täysin selviä käytäntöjä lakien tulkinnasta ei ole siis olemassa. Tämä ei voi olla vaikuttamatta kokonaisvaltaisen ja asiakaslähtöisen palvelun tarjontaan tuettaessa lapsia, nuoria ja heidän perheitään. Projektin päättymisen jäl-

keen keskustelua tiedon välittymisestä ja tietosuojakysymyksistä tulee jatkaa.

Edelleen työntekijät kokivat, että lapset, nuoret ja perheet eivät saa apua välttämättä tarpeeksi nopeasti. Lisäksi ammattilaiset kokivat, että heillä on liian vähän aikaa nuorille. Tämä asia nousi esiin tiedonkulun ohella kehittämistarpeena sekä asiakkaan että työntekijän näkökulmista. Yhteistahojen runsaus näyttäisi edistävän omaa aktiivisuutta moniammatillisessa työryhmässä, tasa-vertaisuutta ja tarvetta yhteisten toimintatapojen kehittämiseen. Tämän suuntainen tutkimustulos tukee Välittämisen koodi -palvelun ideaa. Avoimet vastaukset tukivat tätä näkemystä. Asiakkaan näkökulmasta moniammatillisen yhteistyön hyvinä puolina ja samalla mahdollisuuksina vastaajat näkivät yhteisten tavoitteiden ja päämäärien ohella useamman näkökulman samanaikaisen esille tuomisen, monialaisen asiantuntijuuden ja sen hyödyntämisen.

Vuoden 2016 kyselyaineistossa Välittämisen koodi -palvelun käyttäjiksi oli ilmoittautunut vähän ammattilaisia ja vielä harvempi heistä oli käyttänyt sitä. Osaltaan vähäistä käyttöä voi selittää, että Välittämisen koodi -palvelu kohdentuu ennaltaehkäisevän työn vaiheeseen, jolloin esimerkiksi välitöntä lastensuojelutarvetta ei vielä ole (Nykytilan kuvaus ja toimintamalliehdotus 2015). Nykyiset palvelut sijoittuvat vahvasti korjaaviin toimenpiteisiin. Ennen toimenpiteiden varhentamista ja kulttuurin muutosta, ammattilaisten on haasteellista hahmottaa Välittämisen koodi -palvelun käyttökohteet. Toiseksi palvelun idean mukaisesti lasten ja nuorten kanssa toimivat henkilöt voivat esittää yhteistyöpyynnön etsivälle nuorisotyölle lapsen tai nuoren tukemiseksi. Tarvittaessa moniammatillisen palveluverkoston kokoontumiseksi tarvitaan nuoren tai huoltajan suostumus. Todennäköistä on, että osa lapsen tai nuoren asioista selvitetään edelleen esimerkiksi koulun sisällä pienemmissä palavereissa tai asia selviää etsivän nuorisotyöntekijän tapaamisessa.

Tämän ja aikaisempien tutkimustulosten (Heimonen 2011; Pärnä 2012; Koskela 2013) mukaan moniammatillisen vuoropuheluihin perustuvan toimintakulttuurin juurruttaminen käytäntöön on osoittautunut hitaaksi ja vaativaksi prosessiksi, mutta esimerkiksi Jaana Inkilän (2015) tutkimustulosten mukaan se ei ole mahdoton tehtävä. Tämän tutkimuksen mukaan lähes kaikki vastaajat olivat yksimielisiä ammatillisten toimintatapojen kehittämisen tärkeydestä. Kehittämistarpeisiin

liittyvissä vastauksissa nousi samoja asioita kuin Välittämisen koodi -projektin kehittämiskohteet ovat, esimerkkinä asiakkaan kuulemisen vahvistaminen sekä lapsen ja nuoren tilanteeseen puuttuminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Toimintatavan muutos on aikaa vievä prosessi, mikä selittää osaltaan tarpeen kyseisten asioiden kehittämisen jatkamiselle. Lisäksi näyttää siltä, että kaikki työntekijät eivät saa kehittämistoimintaan täyttä tukea omilta esimiehiltään.

Yhteenvedona voidaan todeta, että muutosta oli

KIRJALLISUUS

- Alhainen, Kari: Vaarantunut suojeluvalta – tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Raportti 24/2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2014. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116722/URN_ISBN_978-952-302-278-2.pdf?sequence=1 (luettu 10.4.2016)
- Eduskunnan tarkastusvaliokunta: Nuorten syrjäytymisen. Mietintöjä 1/2014 vp. Helsinki: Eduskunta, 2014. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/trvm_1+2014.pdf (luettu 5.9.2016)
- Heino, Tarja & Heinonen, Hanna & Koskimies, Miimosa & Nousiainen, Kirsi & Paasivirta, Annukka & Pitkänen, Sari & Pyhäjoki, Jukka & Tarvainen, Tom & Vehviläinen, Jukka: Moniammatilliset ohjaus- ja palveluverkostot lasten ja nuorten suojelussa. S. 1–9. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. Osaaminen, työ ja hyvinvointi, 4-2010. http://www.socca.fi/files/2344/Moniammatilliset_ohjaus-_ja_palveluverkostot_lasten_ja_nuorten_suojelussa_.pdf (luettu 6.5.2014)
- Heino, Tarja & Hyry, Sylvia & Ikäheimo, Salla & Kuronen, Mikko & Rajala, Rika: Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014–2015) päätulokset. Raportti 3/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2016. <https://www.julkari.fi/> (luettu 5.6.2016)
- Heimonen, Tuija: Moniammatilliset työryhmät nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalipsykologia. Pro gradu-tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2011.
- Inkilä, Jaana: Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen ja varhaisen puuttumisen moniammatillista yhteistyötä kuvaava malli. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, terveystieteiden yksikkö, hoitotiede. Acta Universitatis Tamperensis : 2118. Tampere: Tampere University Press, 2015.
- Kestilä, Laura & Kauppinen, Timo M. & Karvonen, Sakari: Lapsuuden elinolojen yhteys arjenhallintaan nuorilla aikuisilla. S. 117–134. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.): Arjen jäljillä, Nuorisobarometri 2015. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura, 2016. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_IS-SUU.pdf. (luettu 10.10.2016)
- Kontio, Mari: Jaetun ymmärryksen rakentuminen moniammatillisten oppilashuoltoryhmien kokouksissa. Akateeminen väitöskirja. Kasvatustieteiden tiedekunta. Universitatis Ouluensis, E Scientiae Rerum Socialium 138. Oulu: Oulun yliopisto, 2013.
- Koskela, Seija: ”Mie teen vain oman työni”. Toimintatutkimus moniammatillisen yhteistyön ja ohjaustoiminnan kehittämistä. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 477. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2013.
- Kuorilehto, Ritva: Moniasiantuntijuus sosiaali- ja terveydenhuollon perhetyössä. Monitahoarviointi Q-metodologialla. Acta Universitatis Ouluensis. D Medica 1239. Oulu: Oulun yliopisto, 2014.
- Kuuskeri, Carita: Koulun sosiaalityö ja lastensuojelutyö moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, Pori. Tampere: Tampereen yliopisto, 2013.
- Metsämuuronen, Jari: Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Tutkijalaitos. Helsinki: International Methelp KY, 2009.
- Nuorisolaki 27.1.2006/72. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>. (luettu 4.4.2016)
- Nykytilan kuvaus ja toimintamalliehdotus. Välittämisen koodi -projekti. Etelä-pohjanmaan sairaanhoitopiiriin kuntayhtymä. Seinäjoki: Kevät 2015 (julkaisematon raportti)
- Perälä, Marja-Leena & Halme, Nina & Nykänen, Sirpa: Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2012.
- Piispa, Minna & Taskinen, Juha & Ewalds, Helena: Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003–2012. Selvitys. Sisäinen turvallisuus. Helsinki: Sisäasiainministeriön julkaisuja 35, 2012.
- Puustinen-Korhonen, Aila: Lastensuojelun kuntakyselyn tulokset. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Helsinki: Kuntaliitto, 2013. http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/sosiaalipalvelut/lapset/lastensuojelu/lastensuojelun-kuntakysely/Documents/lastensuojeluraportti_ebook.pdf (luettu 6.5.2014)

Pärnä, Katariina: Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Yliopistollinen väitöskirja. Turku: Turun yliopiston julkaisusarja, 2012.

Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija: Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: Sanoma Pro, 2013.

Salmi, Minna & Mäkelä, Jukka & Perälä, Marja-Leena & Kestilä, Laura: Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. Terveyden ja hyvinvoinnin lai-

tos: Päätösten tueksi 1/2012, 2012. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90826/URN_ISBN_978-952-245-690-8.pdf?sequence=1 (luettu 17.4.2014)

Sipilä, Jorma & Österbacka, Eva: Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannusvaikutavuus. Valtiovarainministeriön julkaisuja 11. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 2013.

Vehkalahti, Kimmo: Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi, 2008.

TIIVISTELMÄ

Tuija Leppäkoski & Minna Koivuluoma & Sami Perälä & Eija Paavilainen: Moniammatillisen yhteistyön muutokset ja kehittämistarpeet lasten ja nuorten auttamisessa seurantatutkimus

Perheiden erilaiset vaikeudet heijastuvat lasten ja nuorten hyvinvointiin. Välittämisen koodi -projektissa on kehitetty vuodesta 2014 lähtien uudenlaista varhaiseen tukeen ja moniammatillisuuteen perustuvaa toimintatapaa vastata lasten ja nuorten haasteellisiin elämäntilanteisiin. Tavoitteena on lapsen ja nuoren elämänhallinnan tukeminen varhaisin tukitoimin.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lasten ja nuorten kanssa toimivien eri auttajatahojen välillä tapahtuneita muutoksia, yhteistyön haasteita ja kehittämistarpeita heidän itsensä arvioimana. Tutkimusongelmat olivat: 1) Minkälaisia eroja havaittiin tapahtuneen moniammatillisessa yhteistyössä? Välittämisen koodi -projektin kuluessa niissä asioissa, jotka kuvaavat tutkimukseen osallistuneiden omaa toimintaa moniammatillisessa yhteistyössä ja moniammatillisen yhteistyön toimivuutta ja vuorovaikutusta? 2) Millaisia mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita tutkittavat esittivät nykyiselle tavalle tehdä moniammatillista yhteistyötä? 3) Millaisia kokemuksia vastaajille oli muodostunut Välittämisen koodi -palvelun käytöstä ja miten esimiehet olivat käyttöönottoa tukeneet?

Kyselytutkimuksen kohderyhmän muodostivat kaupungin sosiaali-, sivistys- ja terveyskeskuksen, sairaanhoidopiirin neljän toimintayksikön ja poliisin työntekijät Etelä-Pohjanmaalla (N = n. 3 000). Vastauksia palautui ensimmäisellä kyselykerralla yhteensä 313 ja toisella

kyselykerralla 222. Tutkimusaineisto kerättiin ja analysoitiin määrällisin ja laadullisin menetelmin.

Verrattaessa vuosien 2014 ja 2016 tutkimustuloksia keskenään voidaan todeta, että projektin kuluessa vastaajien mielipiteissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia kyselykertojen välillä. Merkittävimmät muutokset tapahtuivat muun muassa siinä, että vastaajat ilmoittivat tuntevansa paremmin muiden auttajatahojen työn sisällön ja heidän oli omasta mielestään helpompi lähestyä yhteistyökumppaneita. Lähes kaikki vastaajat olivat yksimielisiä ammatillisten toimintatapojen kehittämisen tärkeydestä. Uusintakyselyssä kaksi viidesosaa piti edelleen salassapitosäädöksiä esteinä ammattilaisten keskinäiselle tiedonkululle. Tiedonkulku nousi kehittämistarpeena myös avovastauksista sekä asiakkaan, työntekijän että viranomaisnäkökulmista. Projektin päättymisen jälkeen keskustelua tiedon välittymisestä ja tietosuojakysymyksistä tulee jatkaa.

Yhteenvedon voidaan todeta, että muutosta oli tapahtunut enemmän vastaajien ajattelutavoissa, jotka koskivat omaa toimintaa moniammatillisessa yhteistyössä. Muutos tapahtuu hitaasti. Se vaatii jatkuvaa keskustelua eri ammattiryhmien välillä, omaa aktiivisuutta, kaikkien osapuolten sitoutumista muutokseen ja esimiesten tukea. Lapsen ja nuoren tilanteeseen puuttuminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa on tutkimukseen osallistujien keskuudessa oivallettu, ja halua muutokseen näyttäisi olevan. Siten edellytykset yhteisen kokonaisvaltaisen auttamisen kulttuurin luomiseen ovat olemassa.